

JUNEK, VÁCLAV:

TRIUMF VŮLE ANEBI ZOUFALSTVÍ

NACIONÁLNĚSOCIALISTICKÉHO

(A PROTEKTORÁTNÍHO) FILMU.

**NAKLADATELSTVÍ OLYMPIA, VELKÉ PŘÍLEPY 2017,
152 S. + 48 S. PŘÍLOH.**

Tereza Laipertová¹

V době Protektorátu Čechy a Morava měla kinematografie na obyvatele země silný vliv, a to jako médium, které napomáhalo chvilkovému úniku z válečné reality, ale také jako efektivní prostředek propagandy. Se stejným účinkem se natáčely filmy také v německém prostředí. Tohle působení na populaci si uvědomoval od počátku svého politického působení Joseph Goebbels, který dokázal sílu kinematografie využít ve prospěch nacistického politického myšlení.

Václav Junek se na rozdíl od mnoha českých autorů věnujících se filmové kultuře v Protektorátu Čechy a Morava zabývá také německou filmovou historií. Kniha neobsahuje monotónní výčty všech natočených snímků ve zmíněné době, ale ve stručnosti se zabývá vznikem filmového průmyslu a jeho postupným vývojem. Součástí jsou také osudy vybraných německých filmových tvůrců a herců, kteří se svou účastí podíleli na vytváření podoby kinematografie Třetí říše. Do svého bádání zahrnul také výstavbu filmových dílen v Babelsbergu v Postupimi a Barrandovských ateliérů v Praze, přičemž porovnává jejich kapacity a možnosti využití.

Struktura monografie je chronologická a rozdělená do šesti krátkých kapitol, které jsou tematicky rozvrženy do dalších menších podkapitol. Každou ze šesti částí uvádí fotografie s námětem z doby následující kapitoly, pod jejímž názvem je vždy uveden výrok herečky, autora či politika daného období související s nadcházejícím textem. Uprostřed monografie se nachází obrazová příloha, kterou tvoří časově sestupné fotografie herců a hereček, filmových tvůrců, soudobých politiků, nadále natáčecích ateliérů a staveb a také filmové plakáty a mapy dokreslující éru, které je kniha věnována. Na konci knihy najdeme doslov a poděkování, galerii známých německých a českých

¹ Autorka je interní doktorantkou Katedry historických věd, Fakulty filozofické na Západočeské univerzitě v Plzni.

herců a hereček a snímků, které by dle autora měli lidé znát, jmenný rejstřík, chronologicky seřazená důležitá data z let 1908–1945, prameny a literaturu.

Knihu uvádí osm tvrzení a výroků o snímcích a kinematografii, na které navazuje autorovo vysvětlení, jakým způsobem sbíral materiál k této knize. Vysvětluje také, proč se zabýval německou i českou kinematografií již od svého počátku. První kapitola se jmenuje *Černobílý a němý pravěk* a je rozdělena na čtyři části, v nichž se autor zaobírá rozdílem mezi Berlínem a Prahou v letech po skončení první světové války až do sedmdesátých let 20. století, krátkým rozborem literatury zabývající se kinematografií, situací v Evropě před a po Velké válce a vznikem kinematografie v Paříži roku 1895.

Druhá část díla *Zlatá éra* se v osmi kapitolách věnuje filmovým ateliérům v Babelsbergu, které začaly být v provozu již v roce 1912, nadále v krátkosti vývoji celosvětové kinematografie ve Francii, Americe, Anglii, Itálii, severní Evropě, v Rusku i v Čechách a více dopodrobna německé filmové produkci od konce 19. století do roku 1933. V rámci tohoto bloku autor představil jednoho z prvních úspěšných německých filmových podnikatelů Carla Schleussnera, díky němuž získaly ateliéry v Babelsbergu svou podobu, v nichž byl prvním celovečerním snímkem natočeným v únoru 1912 *Tanec smrti* od dánského režiséra Urbana Gada. Dalším důležitým milníkem v dějinách německé kinematografie, který Václav Junek neopomenul poznamenat, byl vznik podniku Universum-Film-AG (UFA) v prosinci 1917, jehož zakladateli byli nejvyšší polní velitel císařské armády polní maršál Paul von Hindenburg a její vrchní ubytovatel generál Erich Ludendorff, což svědčí o tom, že již v této době si němečtí vrcholní politici uvědomovali potenciál filmového průmyslu. Také následující tři části této kapitoly se zabývají historií výše zmíněných filmových dílen.

Ve třetím oddíle *Hnědá léta* se čtenář v průběhu sedmi kapitol seznámí s ministrem propagandy dr. Josephem Goebbelsem, který z UFY vytvořil cenný nástroj nacistického režimu a z Babelsbergu pobočku svého ministerstva, s režisérkou Leni Riefstahlovou, která si až do své smrti nesla přízvisko Hitlerova filmařka a podle jejíhož dokumentárního filmu o sjezdu NSDAP v roce 1934 v Norimberku *Triumf vůle* se jmenuje tato kniha, a s režisérem německého antisemitského snímku *Žid Süß* Veiten Harlanem. Součástí tohoto oddílu jsou tři krátké části o filmech natočených za nacionálního socialismu a dalších filmových výrobnách.

Kapitola *Jak bylo tenkrát u nás doma? (Sláva filmařů první Československé republiky)* vypráví v devíti oddílech o vzniku a dějinách českého filmu, prvních úspěších, filmařích a podnicích, které produkovaly české celovečerní snímky. Mezi nejznámější patřila filmová výroba A–B podnikatele Miloše

Havla, jehož zásluhou zůstává založení a dokončení stavby Barrandovských ateliérů v roce 1933. V této době se jednalo o filmové dílny s nejmodernějším technickým vybavením i zázemím, kterého využívali tvůrci z Paříže i Berlína. V této kapitole autor rozdělil české herce do čtyř kategorií (charakterové; interesantní mladé; frakmany, milovníky a elegány; komiky) a více se zaměřil na Vlastu Buriana, který vždy pro protektorátní film znamenal kasovní úspěch. Na samotném konci této části zmínil změnu politické situace v Československu v roce 1937, s čímž souvisela transformace filmového žánru a vzniku snímků jako *Svět patří nám* a *Bílá nemoc*.

Důležitou částí této monografie je pátá kapitola *Bída protektorátu*, která začíná dvěma oddíly o obsazení území Čech a Moravy a kritikou autora těch historiků, kteří se zabývají tímto obdobím se stále stejnými odsudky. Text následně pokračuje výroky českých filmových umělců o životě v Protektorátu Čechy a Morava, správním uspořádáním protektorátního filmu, vývojem ateliérů na Barrandově a tématem kolaborace, ve které se větší měrou zmínil o Čeňku Šléglu, Lidě Baarové, Vlastovi Burianovi a snímcích *Jan Cimbura* a *Velká přehrada*.

Poslední část knihy se nazývá *Účet za vstupné do „ráje iluzí“* a zpočátku se věnuje autorovu pátrání po mapě Berlína z předválečné doby, protektorátním filmům natočeným v letech 1944–1945 a osudům vybraných protektorátních a říšských filmových herců po ukončení druhé světové války. Na konci textu se autor zamýšlí nad tím, zda českým hercům stálo jejich několik desetiletí poválečného zoufalství za pár let skutečného triumfu, ale zároveň jejich díla hodnotí jako kvalitní, díky čemuž se těší zájmu nových generací.

Monografie Václava Junka nabízí netradiční propojení německé a české kinematografie z let 1892–1945 v jedné knize, čímž je přínosem pro všechny čtenáře, kteří se zajímají o filmovou kulturu především z let 1939–1945 z českého a německého prostředí. Autor při sepisování svého díla využil hojné množství vydané literatury, archivních pramenů a soukromého archivu Dr. Václava Hromádky. Kniha je napsána odborným stylem pro specialisty zabývající se kulturou Protektorátu Čechy a Morava a Třetí říše, ale zaujme také laickou veřejnost.

Mgr. Tereza Laipertová
Hradecko 55
331 41 Kralovice
Česká republika
e-mail: laiperto@khv.zcu.cz